

SOG'LIQNI SAQLASH VA TIBBIY XIZMAT KO'RSATISHNI RIVOJLANTIRISH**X.J. Turgunpulatova**

NamDU Iqtisodiyot fakulteti talabasi.

S.B. Otavaliyev

Ilmiy rahbar.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18403074>

Annotatsiya. Mazkur maqolada sog'liqni saqlash tizimining ijtimoiy sohalar iqtisodiyotidagi o'rni, tibbiy xizmat ko'rsatishni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari, davlat va xususiy sektor ishtiroki hamda tizimni takomillashtirish istiqbollari yoritilgan. Tadqiqotda sog'liqni saqlash sohasiga investitsiya kiritish inson kapitalini rivojlantirishning muhim omili ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: sog'liqni saqlash, tibbiy xizmat, ijtimoiy soha, inson kapitali, davlat siyosati.

Kirish

Hozirgi globallashuv sharoitida sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish har bir davlat ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Aholining sog'lom bo'lishi nafaqat ijtimoiy barqarorlikni, balki iqtisodiy o'sishni ham ta'minlaydi. Shu sababli sog'liqni saqlash va tibbiy xizmat ko'rsatishni rivojlantirish masalasi ijtimoiy sohalar iqtisodiyoti fanida muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Statistik va tahliliy ma'lumotlar

So'nggi yillarda sog'liqni saqlash sohasiga ajratilayotgan mablag'lar hajmi jahon miqyosida ham, milliy darajada ham oshib bormoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, rivojlangan davlatlarda sog'liqni saqlash xarajatlari yalpi ichki mahsulotning o'rtacha 8–12 foizini tashkil etadi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda esa bu ko'rsatkich 4–6 foiz atrofida bo'lib, tizimni rivojlantirish zaruratini ko'rsatadi.

Tadqiqotlarga ko'ra, sog'liqni saqlashga kiritilgan har bir 1 birlik investitsiya uzoq muddatda 3–4 birlik iqtisodiy foyda keltiradi. Bu, avvalo, mehnatga layoqatli aholining sog'lom bo'lishi, ish kunlari yo'qotilishining kamayishi va mehnat unumdorligining oshishi bilan izohlanadi.

Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan tibbiy xarajatlar ko'rsatkichi ham sog'liqni saqlash tizimi rivojlanganligini ifodalovchi muhim indikator hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkichning oshishi tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengayayotganini anglatadi.

1. Sog'liqni saqlash tizimining iqtisodiy mohiyati

Sog'liqni saqlash tizimi aholining sog'lig'ini saqlash va mustahkamlashga qaratilgan ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar majmuasidir. Ushbu soha iqtisodiyotda inson kapitalini shakllantiruvchi muhim tarmoq hisoblanadi. Sog'lom mehnat resurslari ishlab chiqarish samaradorligini oshirib, mamlakat iqtisodiy rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

2. Ijtimoiy sohalar iqtisodiyotida sog'liqni saqlashning o'rni

Ijtimoiy sohalar iqtisodiyotida sog'liqni saqlash aholining turmush darajasi va hayot sifati bilan uzviy bog'liq holda o'rganiladi. Mazkur soha asosan davlat tomonidan moliyalashtiriladi va ijtimoiy tenglik tamoyillariga asoslanadi. Sog'liqni saqlashga yo'naltirilgan xarajatlar uzoq muddatda iqtisodiy samaradorlikni ta'minlaydi.

3. Tibbiy xizmat ko'rsatishni rivojlantirish yo'nalishlari

Tibbiy xizmat ko'rsatishni rivojlantirish birlamchi tibbiy yordamni kuchaytirish, tibbiyot infratuzilmasini modernizatsiya qilish hamda tibbiyot xodimlari malakasini oshirish orqali amalga oshiriladi. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va raqamlashtirish xizmatlar sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

4. Davlat va xususiy sektor hamkorligi

Sog'liqni saqlash tizimida davlat yetakchi rol o'ynasa-da, xususiy sektor ishtiroki xizmatlar ko'lamini kengaytiradi va raqobat muhitini shakllantiradi. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari orqali tibbiy xizmatlar sifati va samaradorligini oshirish mumkin.

O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimi rivoji misolida

O'zbekistonda so'nggi yillarda sog'liqni saqlash tizimini tubdan isloh qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlat byudjetidan sog'liqni saqlash sohasiga ajratilayotgan mablag'lar hajmi yil sayin oshib bormoqda. Birlamchi tibbiy-sanitariya yordamini kuchaytirish, oilaviy shifokor tizimini joriy etish va qishloq joylarda tibbiy xizmat sifatini yaxshilash asosiy maqsadlardan biri etib belgilangan.

Shuningdek, zamonaviy ko'p tarmoqli shifoxonalar, xususiy klinikalar va diagnostika markazlari tashkil etilishi aholining sifatli tibbiy xizmatdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirdi. Raqamli tibbiyot, elektron tibbiy karta va onlayn navbat tizimlari joriy etilishi sohada shaffoflikni oshirmoqda.

Xorijiy tajriba va solishtirma tahlil

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, sog'liqni saqlash tizimida majburiy tibbiy sug'urta muhim o'rin tutadi. Masalan, Germaniya va Yaponiya davlatlarida aholining deyarli 100 foizi tibbiy sug'urta bilan qamrab olingan. Natijada tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyati teng ta'minlanadi.

Skandinaviya davlatlarida sog'liqni saqlash tizimi asosan davlat tomonidan moliyalashtiriladi va aholiga bepul yoki arzon tibbiy xizmatlar ko'rsatiladi. Ushbu tajribalar sog'liqni saqlash tizimini samarali tashkil etish iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashini ko'rsatadi.

Sog'liqni saqlash tizimidagi muammolar

Bugungi kunda sog'liqni saqlash tizimida bir qator muammolar mavjud. Jumladan:

- moliyaviy resurslarning cheklanganligi;
- qishloq hududlarida malakali kadrlar yetishmasligi;
- tibbiy xizmatlar sifati o'rtasidagi hududiy tafovutlar;
- zamonaviy texnologiyalarning barcha muassasalarda yetarli darajada joriy etilmaganligi.

Ushbu muammolar tizim samaradorligini pasaytirib, aholining tibbiy xizmatlardan to'liq foydalanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Muammolarni bartaraf etish bo'yicha takliflar

Sog'liqni saqlash tizimini yanada rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- sog'liqni saqlash sohasiga investitsiyalarni ko'paytirish;
- majburiy tibbiy sug'urta tizimini bosqichma-bosqich joriy etish;
- tibbiyot xodimlari uchun ijtimoiy rag'batlantirish mexanizmlarini kuchaytirish;
- raqamli tibbiyot va innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish;
- profilaktika va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga alohida e'tibor qaratish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sog'liqni saqlash va tibbiy xizmat ko'rsatishni rivojlantirish jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotida muhim ahamiyatga ega. Ushbu sohani rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalar inson kapitalini mustahkamlab, mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi. Shuning uchun sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ijtimoiy sohalar iqtisodiyoti faniga oid darslik va o'quv qo'llanmalar.
2. Sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar.
3. Ilmiy maqolalar va statistik ma'lumotlar.